

DES D'UNA TRADICIÓ I CAP ENDAVANT TORDERA

Els carrers del centre de Tordera ens han deixat una forta empremta per la seva condició de nucli a partir del qual s'ha anat desenvolupant la població al llarg dels segles.

En ells s'hi ha concentrat bona part de la història, les tradicions i l'activitat cultural, social i comercial de la vila.

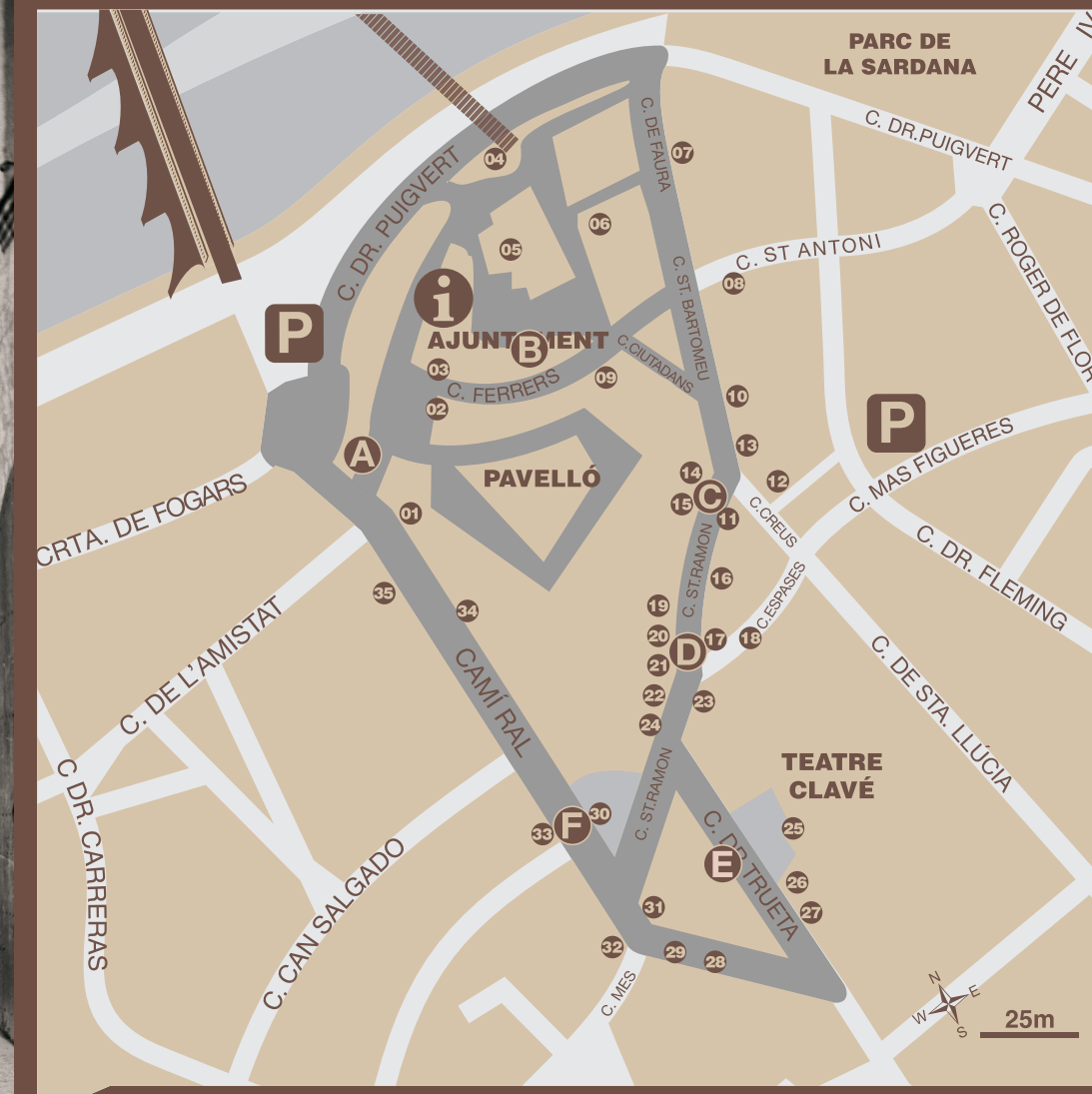
Us proposem un recorregut per les seves places i carrers on hi trobareu uns suports amb una breu síntesi dels edificis, personatges i oficis que han marcat el caràcter de la vila i uns codis QR que podreu capturar amb un dispositiu mòbil i que us ampliarà aquesta informació i us transportarà a un passat que ens ajudarà a entendre millor el present i a projectar-nos cap al futur.

Carrer Sant Ramon, 1915

Personatges Espais d'interès Oficis, edificis i establiments desapareguts

- A** Plaça de la Concòrdia **C** Plaça de les Cols **E** Plaça de Miquel Martí i Pol
- B** Plaça de l'Església **D** Plaça Joan Rabert **F** Plaça Cal Ros

- 01 La Via Augusta i el Camí Ral
- 02 L'ofici de ferrer: Can Sopes
- 03 Benefici diaconil
- 04 La Tordera i el pont de Ferro
- 05 Església i campanar romànic
- 06 Benefici claveria
- 07 Saló bar Joan Comas (Lliga Regionalista)
- 08 Capella de Sant Antoni i Hospital dels pobres
- 09 Fonda Terrassà
- 10 Salvador Soliva Romaguera
- 11 Hostal del Comú
- 12 L'ofici de taper: Narcís Maragall Sisó
- 13 Antoni Palau Verdera
- 14 Teresa Gimpera
- 15 Antiga Capella del Roser i de Sant Ramon
- 16 Pere Porter
- 17 August M. de Borràs-Jalpí
- 18 Escola de noies
- 19 Casa modernista Dr. Carreras
- 20 Prudenci Bertrana
- 21 Salvador Soliva Ruscalleda
- 22 Ramon Matas i Rodés i Germans
- 23 Agustí Navinès Comaderan
- 24 Saló de ball Can Falet - Saló Melis
- 25 Teatre-cinema Clavé
- 26 Pere Domingo Tresserras
- 27 Emili Vendrell Ibars
- 28 Cafè Busquets - Societat els Tranquils
- 29 Societat l'Amistat
- 30 Cal Ros
- 31 Escola de nois o estudi de dalt
- 32 Fonda Mes
- 33 Can Pignatelli
- 34 Sindicat de pagesos
- 35 L'ofici de carreter: Blas Sabater

PLACES DEL CENTRE

A) Plaça de la Concòrdia

El setembre del 1958 l'Ajuntament va adquirir els terrenys de l'actual plaça de la Concòrdia per construir un monument als caïdos. Els terrenys propers a la llera del riu foren adquirits els anys trenta del segle XX per la societat l'Amistat, per poder-hi fer ball i altres activitats lúdiques. El 1951, quan l'entitat ja havia estat abolida feia anys, s'hi va construir una pista per fer-hi ball i poc després fou comprat per l'Ajuntament. Als voltants d'aquest indret trobem el pont de Ferro i la Tordera que, històricament, ha negat aquests terrenys amb les seves avingudes, l'última i més important de les quals va tenir lloc l'any 1969 i es va emportar el pont de Ferro. Aquí també trobem el carrer Ferrers, que havia arribat a tenir fins a deu ferreries, la casa del benefici del diaconil i el camí ral d'Hostalric a Blanes, que seguia el traçat de l'antiga Via Augusta romana.

B) Plaça de l'Església

La plaça de l'Església ha estat el centre de la vida religiosa, social i política del municipi. En època medieval, es van començar a construir cases al voltant de l'església, tot buscant la protecció de la sagrera. Fins al segle XVI es van mantenir les cases existents i fou aleshores quan es van començar a configurar els primers carrers. L'any 1780 es va iniciar l'ampliació de l'església parroquial i s'enderrocaren la cellera i el comunidor, que eren dependències dels clergues. L'aspecte actual de la plaça és fruit de les últimes remodelacions amb la incorporació del mirador arran de l'enderroc d'una edificació antiga i el desplaçament de la font, que és de l'any 1931. Als voltants de la plaça hi destaca l'església amb el seu campanar romànic, a la qual trobem vinculats els antics beneficis eclesiàstics de la clau i el diaconil, així com edificis tan característics com la fonda Terrassà i la capella i l'hospital de Sant Antoni o personatges il·lustres com el metge i botànic Salvador Soliva Romaguera.

C) Plaça de les Cols

En aquest punt de la vila, confluència dels carrers Sant Ramon, Ciutadans i Creus, hi trobem la plaça de les Cols on tradicionalment s'ubicaven les parades de venda de verdures i hortalisses de Tordera. A mitjan segle XVIII hi havia l'anomenada Casa de la Universitat de la Vila o hostal del comú, que servia d'hostal i que s'esfondrà l'1 de gener del 1773, fet que provocà la mort d'onze persones. Al llarg de la història, trobem diverses personali-

tats vinculades a aquest indret, com són l'actriu i model Teresa Gimpera, el comandant carlí Salvador Soliva Ruscalleda o en Pere Porter, protagonista de la llegenda el Viatge de Pere Porter a l'infern.

El carrer de Sant Ramon, també anomenat en altres èpoques del Roser, de l'Hospital o de Pi i Margall, és un dels carrers més antics de la vila, on hi havia ubicats edificis simbòlics com el primer hospital de pobres i l'antiga capella del Roser. Com a carrer principal de la població junt amb el dels Ciutadans, també hi ha hagut ubicats comerços representatius de Tordera.

D) Plaça Joan Rabert

Plaça creada l'any 1999 després d'enderrocar la casa de Joan Rabert Bassó, regidor de l'Ajuntament des del 1983 fins al 1990, data en què va traspassar als 59 anys. Rabert va participar en la promoció de festes i tradicions populars a la vila, l'associacionisme als barris, la Fira del Ram, el Grup Excursionista Miralles i els gegants de Tordera. L'any 2003, en motiu de l'elecció de la pubilla i l'hereu de Catalunya que es va fer a Tordera, es va retre homenatge en aquesta plaça al regidor desaparegut, també un dels col·laboradors en l'impuls del pubillatge a la vila. Als voltants d'aquest indret trobem personatges tan il·lustres com l'escriptor Prudenci Bertrana; el cavaller de Jalpí, que va portar l'electricitat al poble; el líder carlí Salvador Soliva Ruscalleda i el mestre Agustí Navinès, que va impulsar la xarxa d'aigua. També hi trobem edificis simbòlics com una escola de noies o la casa modernista del Dr. Carreras o el saló de ball de can Falet o saló Melis.

E) Plaça Miquel Martí i Pol

Aquesta plaça ha estat sempre un espai molt lligat al Teatre Clavé, així com l'antiga casa del ferrer, ara enderrocada. Va ser comprat per l'Ajuntament l'any 1983. El 23 de desembre del 1987 el ple de l'Ajuntament de Tordera va aprovar convocar un concurs d'idees per a la redacció del que esdevindria l'espai escènic municipal i l'edifici antic es va enderrocar l'any següent. Les obres del nou Teatre Clavé s'inicien el juny del 1991, poc després que el ministre de cultura d'aleshores, Jordi Solé Tura, fes la col·locació simbòlica de la primera pedra de l'equipament el 26 d'abril d'aquell mateix any. El nou edifici es va inaugurar definitivament l'any 1999. A prop seu hi trobem curiosament personatges relacionats amb les arts escèniques, com són el tenor Emili Vendrell i Pere Domingo, avi del també tenor Plácido Domingo. També hi havia a prop dos edificis ja desapareguts relacionats amb l'oci i la cultura: els locals dels Tranquils i de l'Amistat.

Plaça de les Cols, 1915

Fa 100 anys, els tapers elaboraven taps de suro, ofici molt destacat a Tordera en l'època per la gran quantitat de sures existents als seus boscos.

F) Plaça Cal Ros

L'antic cafè Ros va ser un dels locals més emblemàtics de la localitat, on durant el primer terç del segle XX s'hi va allotjar el cinema Albéniz. Després de la seva clausura, l'edifici de Cal Ros va ser adquirit per l'Ajuntament, que després de convocar un concurs d'idees, hi va fer un patronat que albergaria les entitats culturals i esportives de la població. Les activitats de tipus cultural van anar progressivament en augment, com són les sessions de cinema fòrum, les mostres de pintura, un cursat d'excursionisme organitzat pel Grup Excursionista Miralles, els assaigs dels Pastorets de l'Associació Cultural Pere Cot, etc. A Cal Ros es va ubicar també la redacció de la revista Junts i els estudis de Ràdio Tordera durant els anys 80 del segle XX. Posteriorment, a l'edifici de nova construcció hi va haver el Centre d'Assistència Primària i actualment dependències municipals. A prop hi trobem documentades cases vinculades a oficis desapareguts com el de carreter, la fonda Mes, així com l'Estudi de dalt. També hi ha la casa d'estil indià can Pignatelli o l'edifici de l'antic sindicat de pagesos.

PERSONATGES

10) Salvador Soliva Romaguera · Tordera, 1745 – Madrid, 1793

El metge i botànic Salvador Soliva Romaguera fou membre numerari de l'Acadèmia de Ciències Naturals i Arts de Barcelona i de l'Acadèmia Mèdica Matritense. El seu sogre, el també metge i botànic Antoni Palau Verdera, exercí d'apotecari a Tordera. Autor de diverses obres de referència sobre el senet, planta emprada com a purgant, fou metge de la família reial espanyola i professor agregat al Real Jardín Botánico de Madrid.

13) Antoni Palau Verdera · Blanes, 1734 – Madrid, 1793

El metge, botànic i farmacèutic Antoni Palau Verdera va exercir la seva professió a Tordera. Fou segon catedràtic del Jardín Botánico de Madrid (1773). A la seva *Disertación botànica-médico-económica sobre el sen italico o barcelonés* va fer una gran defensa del senet català, planta emprada com a purgant que es cultivava molt especialment a Tordera a l'època, estudi que va continuar també a Madrid el seu gendre i torderenc Salvador Soliva Romaguera.

14) Teresa Gimpera · Igualada, 1936

La model i actriu Teresa Gimpera va formar part de la *Gauche Divine* i obtingué gran popularitat quan fou designada Lady Europa l'any 1969. La seva família paterna era molt coneguda a Tordera i la Teresa, de petita, feia llargues estades a la casa familiar. L'any 1862 Perfecte Gimpera va obrir una rellogeria a la residència del carrer de Sant Ramon, que més endavant substituïren per una barberia i una espardenyeria, un estanc i merceria.

16) Pere Porter · Tordera, 1571

El pagès del mas Portés del veïnat de Sant Daniel, Pere Porter, fou paborde de l'hospital de pobres i membre del consell de la Universitat. Era el protagonista de la novel·la *Viatge a l'infern d'en Pere Porter*, anomenat erròniament a partir del segle XX "Pere Botero". Segons aquesta, va acceptar la invitació del diable per baixar als inferns, on s'hi va trobar personatges reals de l'època, i poder així solucionar els problemes que li van ocasionar un deute injust.

17) August M. de Borràs-Jalpí · Barcelona, 1855 – Arenys de Munt, 1922

El cavaller de la Real Maestranza de Ronda, August M. de Borràs-Jalpí Mercader, fou nomenat fill adoptiu de Tordera per haver promogut

l'Elèctrica Jalpí, que va portar per primera vegada l'electricitat a Tordera l'any 1895. També era el propietari de la mina de Jalpí, on es va envasar aigua durant la primera meitat del segle XX. El carrer Espases va portar el nom de Jalpí del 1895 fins al 1900, en reconeixement i agraïment a la seva persona.

20) Prudenci Bertrana · Tordera, 1867 – Barcelona, 1941

L'escriptor i pintor modernista Prudenci Bertrana i Comte és conegut sobretot per les seves novel·les *Josafat*, *Proses Bàrbares* i *Jol*, *Memòries d'un metge filòsof*, a més de la trilogia intitolada *Entre la terra i els núvols*, entre d'altres. Els seus pares Josep Bertrana i Paula Comte es van establir a Tordera seduïts per la ideologia carlina radical que en aquella època imperava a Tordera, liderada per Salvador Soliva i hi van residir almenys fins al febrer del 1868.

21) Salvador Soliva Ruscalleda · Tordera, 1854 – Barcelona, 1901

El comandant general carlí de la província de Barcelona Salvador Soliva Ruscalleda fou el principal instigador a l'alçament carlí de Badalona el 1900. L'aixecament va fracassar i, amb ell, també bona part del moviment carlí. La família Bertrana es va establir a Tordera seduïda per la seva ideologia carlina i aquesta fou la causa principal per la qual l'escriptor Prudenci Bertrana i Comte va néixer a Tordera l'any 1867.

22) Ramon Matas Rodés i germans · Tordera, 1859 – Arenys de Mar, 1932

El propietari Ramon Matas Rodés va impulsar el projecte fallit de transvasament de les aigües de la Tordera cap a Barcelona a principi del segle XX. Ramon Matas Rodés residia a Girona i estiujava a Tordera, al Mas Matas, una de les finques amb més extensió del territori a mitjan segle XIX. El seu germà Francesc fou sindicalista, advocat i empresari del suro i l'altre germà Manuel, pilot de marina mercant i metge.

23) Agustí Navinès Comaderan · Ripollet, 1871 – Blanes, 1943

El mestre, empresari i banquer Agustí Navinès Comaderan va ser alcalde de Tordera entre els anys 1924 i 1931. Va inaugurar la xarxa de subministrament d'aigua el 1929 i va iniciar les gestions per a la construcció del que seria la futura escola Ignasi Iglesias. Va fundar la Banca Navinès el 1898, amb seu a Tordera i amb una sucursal a Blanes. Fou nomenat fill adoptiu de la vila a petició popular.

ITINERARIS PEL NUCLI DE

TORDERA

26) Pere Domingo Tresserras · Tordera, 1881 – Saragossa, 1911

Pere Domingo Tresserras fou el cofundador i copropietari amb la seva muller de la fonda-restaurant La Cocineja de Saragossa, que després s'anomenaria Casa de viuda de Domingo. De jove va marxar a viure a Barcelona i al mercat de la Boqueria va conèixer Maria Ferrer Ripol, amb qui es va casar. Els dos esdevindrien l'any 1941 avis del destacat tenor del panorama operístic del segle XX Plácido Domingo, un dels coneguts popularment com els Tres Tenors, junt amb Josep Carreras i Luciano Pavarotti.

27) Emili Vendrell Ibars · Barcelona, 1893 – Barcelona, 1962

El tenor Emili Vendrell Ibars fou un destacat intèrpret de cançons tradicionals catalanes i sarsueles. Es va iniciar com a tenor a l'Orfeo Català amb el mestre Lluís Millet. La seva família tenia una casa llogada a Tordera on feien llargues estades. Amb els primers diners que va guanyar cantant, va comprar la casa de Tordera que hi havia en aquest indret aproximat del poble i la va regalar al seu pare, que li havia anat guardant aquests diners.

ESPAIS D'INTERÈS

1) La Via Augusta i el camí ral

La Via Augusta, un destacat vial d'origen romà, transcorria paral·lela a la costa tot passant per l'actual població de Tordera. Durant l'edat mitjana, va quedar confosa amb el camí ral, que fins aleshores passava pels actuals carrers Sant Antoni i Ferrers. L'any 1737 es produí una gran riuada que impossibilità el pas pel llavors camí ral, motiu pel qual l'any següent es va decidir canviar el traçat per l'actual.

4) La Tordera i el pont de Ferro

La Tordera neix a la Font Bona de Sant Marçal, al Montseny, i desemboca entre Blanes i Malgrat de Mar. Ha condicionat durant molts segles la idiosincràsia de la població fins i tot donant el seu nom a la vila, tot permetent disposar d'unes terres fèrtils per al conreu. Al llarg del temps hi ha hagut importants revingudes o torderades, posades de manifest en la construcció i reconstrucció de les diverses versions del pont de Ferro, construït per primera vegada el 1897.

5) Església i campanar romànic · Segles XI–XVI–XIX

L'església romànica de Sant Esteve es va construir sobre un temple primitiu documentat des de l'any 977. Entre els segles XVI i XVIII es van fer notables reformes a l'edifici, entre les quals destaca la façana barroca amb gran por

talada i capcer sinuós. Conserva el campanar romànic, que fou reformat amb un coronament gòtic. Les obres finalitzaren el segle XIX, quan era mestre d'obres Francesc Soriano.

8) Capella de Sant Antoni i hospital de pobres · Segles XVI – XVII

El primer hospital de pobres de Tordera el trobem documentat a partir dels segles XV–XVI i estava ubicat al carrer Sant Ramon. Es traslladà a aquest modest i senzill edifici a finals del segle XVI, on abans hi havia una casa i l'hostal d'en Figueres. La capella de Sant Antoni és de primera meitat del segle XVII i s'ha utilitzat sovint per a usos civils, ja que ha estat vinculada històricament amb l'activitat política local.

9) Fonda Terrassà o casa de les voltes

L'antic camí ral travessava el poble de Tordera pels actuals carrers Sant Antoni i Ferrers, a l'entorn del qual s'hi van establir diversos hostals on podien fer estada els viatgers. La fonda Terrassà, també coneguda com casa de les voltes, apareix documentada a partir del 1886 a la part baixa del carrer Ferrers. Posteriorment es traslladà al Ciutadans i, finalment, a principi del segle XX, a l'emplaçament definitiu. També hi havia un dipòsit de benzina, un garatge de cotxes i negocis derivats del suro.

19) Casa modernista Dr. Carreras · Segle XX

Casa d'estil modernista construïda entre el 1911 i el 1929, de la qual destaca la combinació del maó vist, la ceràmica vidriada i els esgrafiats als emmarcaments de les obertures. Se la coneix popularment com casa del Dr. Enric Carreras (1906-1984), perquè hi va viure i exercir la professió de metge des del 1931 fins pràcticament a la seva mort.

25) Teatre-cinema Clavé · Segle XX

La seva construcció primitiva data de voltants del 1926 i el seu promotor i propietari fou Josep Albertí Rusalleda. L'època d'esplendor de l'antic Clavé fou els anys 30 del segle XX, quan era gestionat pel Sindicat Círcol Agrícola que, a més de cinema, hi organitzava tota mena d'activitats lúdiques i culturals. Durant la Guerra Civil, els sindicats CNT i FAI es van fer càrrec del recinte i l'anomenaren Cinema Popular.

33) Can Pignatelli · Any 1899

Casa d'indians construïda per encàrrec de la família Freixes, que la va vendre posteriorment a l'indià Narcís Forts Borrell. Té la peculiaritat de ser de les poques cases de la població d'aquest estil. Durant la Guerra Civil fou utilitzada pel comitè i com a hospital. El caràcter senyorial de l'edificació,

La Tordera, 1915

que no és visible des del carrer, es posa de manifest en la notable galeria de la façana i en el passeig arbrat i l'escalinata que hi donen accés.

34) Sindicat de pagesos · Segle XX

La primera cooperativa de pagesos, coneguda com la Càmera Agrícola de Tordera, es va fundar el 1911. A partir del 1932 i fins abans de la guerra civil espanyola va dir-se'n Sindicat Círcol Agrícola i després Hermandad Sindical de Labradores y Ganaderos. L'any 1945 es va comprar l'edifici de l'antiga serradora d'Agustí Navinès, on actualment segueix la seva activitat amb el nom de Cooperativa Agrària la Baixa Tordera.

OFICIS I ESTABLIMENTS DESAPAREGUTS

2) L'ofici de ferrer: Can Sopes

L'ofici de ferrer ha estat un dels treballs més antics i de més tradició a Tordera. El carrer Ferrers és un dels més antics de la vila i porta aquest nom justament perquè entre els segles XVI i XVIII se'n detecten entre set i deu per centúria. En Lluís Puig Bagó, provinent d'una antiga i extensa nissaga de ferrers, va ser el darrer que va exercir l'ofici en aquesta ferreria Can Sopes, a finals de la dècada dels seixanta.

3) Benefici diaconil

El diaconil era un benefici molt arrelat a Tordera, propi de les parròquies de la Selva i el Maresme i, a Tordera, amb dependència del monestir de Sant Salvador de Breda. Qui l'obtenia tenia l'obligació de portar la creu tant als enterraments com a les solemnitats, mudar la roba blanca dels altars i tenir neta i endreçada la sagristia i, a canvi, rebia un dot anual i casa per viure. Amb el temps, aquest benefici es va extingir i en quedà com a record el nom d'un carreró.

6) Benefici Claveria

En època medieval, el clergat i la noblesa eren estaments privilegiats. Els beneficis eren fundacions perpètuas les rendes de les quals eren cedides vitaliciament a clergots o sacerdots, titulars d'un càrrec eclesiàstic. La Clau o Claveria era un benefici molt arrelat a Tordera que exigia poca dedicació però que estava ben remunerat. L'actual carrer Sant Jordi antigament era anomenat de la Clau per estar-hi ubicada la casa del claver.

7) Saló bar Joan Comas (Lliga Regionalista) · Segle XX

Inicialment al saló bar d'en Joan Comas es feia ball els diumenges. Més endavant, va ser la seu de la Lliga Regionalista de Catalunya a Tordera, partit polític conservador i monàrquic català que va aparèixer per la fusió de la Unió Regionalista amb el Centre Nacional Català l'any 1901 fins al 1933, que va canviar el seu nom pel de Lliga Catalana.

11) Hostal del comú · Segle XVIII

Antic hostal situat a tocar del traçat de l'antic camí ral, que a partir de l'edat mitjana coincidia amb el traçat de la Via Augusta romana. Era del comú o ajuntament i es va ensorrar el dia 1 de gener del 1773, fet que causà la mort d'onze persones. En record d'aquest luctuós esdeveniment es van instal·lar unes creus a la façana de la casa del davant, la qual cosa va originar el nom del carrer de les Creus.

12) L'ofici de taper: Narcís Margall Sisó

La producció de suro i fabricació de taps fou una de les principals activitats econòmiques de Tordera entre els segles XIX i principi del XX. El sector registra una evolució constant, que arribà a obrir una trentena de tallers, fins que l'any 1914 l'esclat de la Primera Guerra Mundial va aturar les exportacions i molts van haver de tancar les portes. Joaquim Barceló Matas fou el darrer taper, que va perdurar fins després de la Guerra Civil i, segons les fonts orals, un dels primers que va establir l'obrador a Tordera va ser en Narcís Margall, Sisó.

15) Antiga Capella del Roser i de Sant Ramon · Segle XVI

Al carrer Sant Ramon hi havia des del segle XVI un hospital de pobres i una capella dedicada a la Mare de Déu del Roser. La imatge del Roser fou traslladada a l'església parroquial l'any 1603, quan la capella va passar a l'advocació de Sant Ramon. A finals del segle XVI l'hospital es va traslladar al carrer Sant Antoni i l'edifici antic va tenir diferents usos civils, en especial com a lloc de captiveri, fins que amb la desamortització dels béns de l'Església fou subhastat.

18) Escola de noies · Segles XIX–XX

La primera escola nacional de noies estava situada en aquest carrer de les Espases, en una casa llogada per l'Ajuntament. Les Germanes Carmelites, instal·lades a Tordera des del 1879, també tenien una escola de noies inicialment ubicada al carrer Ciutadans. Després de molts anys de no-licitud, el 6 de maig del 1936 s'inaugurà un nou edifici, el grup escolar Ignasi Iglesias, que actuà com a aglutinador enfront de la dispersió de locals que hi havia i per primera vegada les noies i els nois van anar a escola junts.

24) Saló de ball de Can Falet – Saló Melis · Segle XIX

Cafè i saló de ball que a mitjan segle XIX també fou local electoral. Posteriorment, a partir del tombant de segle, fou gestionat per Joan Melis Fuentes i Joaquim Ricastell i s'anomenà saló Melis, on provisionalment va acollir la societat el Progreso torderense. Ricastell va obrir un nou local l'any 1899 al camí ral que acabaria essent el local social de l'Amistat.

28) Cafè Busquets – societat els Tranquils · Segle XX

La societat els Tranquils, fundada a principi del segle XX al Cafè Busquets per diversos hisendats locals i empresaris tapers, rivalitzava ideològicament i política amb els parroquians del local de l'Amistat. S'hi organitzaven balls, sovint amb l'orquestra la Principal de Tordera (1925-1942), formada per destacades personalitats locals i comarcals. Dins d'aquesta formació es crearen dues entitats musicals destacades: la societat coral El Reflector i l'orquestra La Modesta Harmònica, precedent de La Principal de Tordera.

29) Societat l'Amistat · Segle XX

La societat va fundar-se l'any 1904 al local de l'antic cafè i va esdevenir un destacat centre social, cultural i esportiu de la població. Disposava d'una biblioteca, un grup de teatre, una coral i a la seva seu es va fundar el C.F. Tordera; a més de publicar-s'hi el quinzenerari humorístic *El Núvol negre*. L'any 1931 va veure néixer la secció local d'Esquerra Republicana de Catalunya i passà a anomenar-se Societat l'Amistat Catalanista i Republicana, coincidint amb la visita de Francesc Macià a Tordera.

30) Cal Ros · Segle XX

El bar de Mas Poch va ser el local on es reunia l'agrupació Societat Círcol de Productors, que desenvolupava una important tasca social i recreativa. Més endavant seria conegut com Cal Ros pel color de cabell del seu propietari, Josep Beltran. El primer cinema de Tordera, l'Albeniz, es va crear al mateix local, i s'hi projectaven pel·lícules mudes amb un piano que les acompanyava i també de l'oest americà.

31) Escola de nois o Estudi de dalt · Segles XIX–XX

A finals del segle XIX a Tordera hi havia diversos locals destinats a escolles, on els nois i les noies assistien de forma separada. La que gaudia de millors condicions era l'escola nacional o Estudi de dalt, ja que disposava d'un bon pati i un petit cinema on es projectaven cintes d'història natural, història sagrada i ciències recreatives. El seu mestre Agustí Navinès va ser el principal promotor del col·legi unitari Ignasi Iglesias.

32) Fonda Mes

La fonda Mes es va fundar a peu del camí ral, on aquest coincidia amb un tram de la carretera nacional. A finals del segle XIX Ramon Puig Rusalleda hi va veure un possible negoci i es va fer càrrec de la fonda. A mitjan segle XX el fenomen del turisme va donar un gran impuls al negoci de la fonda, on s'hi podien allotjar fins a 115 persones. La necessitat d'adequació constant va provocar un declivi permanent fins que l'any 1986 va haver de tancar les portes.

35) L'ofici de carreter: Blas Sabater

A principi de segle el carro era el mitjà de transport per excel·lència. Els carreters construïen i restauraven els carros i sovint s'establien a peu del camí ral per donar servei als viatjants. L'any 1925 arriba a Tordera Blas Sabater Puigdemont, que va aprendre l'ofici de carreter a Cal Ayats, en aquella època situat a l'actual carrer Doctor Trueta. Durant la guerra va fer de carrosser de camions a Madrid i quan va tornar es va dedicar a fer carros, fins a l'any 1965, que va haver de tancar per falta de demanda.

ITINERARIS PEL NUCLI DE

TORDERA

